

Etusivu>Lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö>Kansallinen lainsäädäntö Kansallinen lainsäädäntö

Belgia

Tässä osassa luodaan yleiskatsaus Belgian eri oikeuslähteisiin.

1. Mitkä ovat ne välineet tai oikeuslähteet, joissa oikeussäännöt ilmaistaan?

Oikeus on kirjoitetuista ja kirjoittamattomista sitovista oikeudellisista säännöistä muodostuva kokonaisuus. Nämä säännöt ohjaavat kansalaisten ja viranomaisten välisiä ja kansalaisten keskinäisiä sosiaalisia suhteita sekä julkishallinnon toimintaa.

On olemassa sekä **virallisia** että **aineellisia oikeuslähteitä**. Toisin kuin viralliset oikeuslähteet, aineelliset oikeuslähteet eivät sisällä varsinaisia oikeussääntöjä. Aineellisia oikeuslähteitä ovat mm. vilpitiön mieli, oikeudenmukaisuus ja järkevä käyttäytyminen.

Virallisia oikeuslähteitä on viisi. Niistä kolme on luonteeltaan sitovia: **lainsäädäntö**, **tapaoikeus** ja **yleiset oikeusperiaatteet**. Kaksi muuta oikeuslähdettä, **oikeuskäytäntö** ja **oikeuskirjallisuus**, ovat ainoastaan suuntaa-antavia.

Lainsäädäntöä tarkastellaan lähemmin jäljempänä 3–5 kohdassa. Lainsäädäntö muodostuu viranomaisen hyväksymistä kirjoitetuista säännöistä. Tapaoikeus on kirjoittamaton oikeutta, joka säätelee yleensä kansalaisten ja erityisesti eri ammattialojen tapoja ja toimintaa. Yleisillä oikeusperiaatteilla ilmaistaan yhteiskunnan korkeita arvoja, joita se haluaa noudattaa, kuten kaikkien kansalaisten yhdenvertaisuus, sääntöjen ja toimien oikeasuhteisuuden periaate sekä viranomaisten toiminnan laillisuusperiaate. Monet näistä periaatteista on ilmaistu niin kutsuttuina oikeuden maksiimeina, kuten rikosoikeuden ”*non bis in idem*” (ei kahta tuomiota samasta asiasta) ja periaate ”*lex posterior derogat legi priori*” (myöhemmin säädetty oikeus syrjäyttää aiemmin säädetyn).

Oikeuskäytäntö ja oikeuskirjallisuus ovat suuntaa-antavia oikeuslähteitä. Oikeuskäytäntö muodostuu kaikista tuomioistuinten antamista päätöksistä. Tietty tuomio sitoo vain asianomaisen jutun osapuolia. Belgiassa ei käytetä ennakkotapauksiin perustuvaa järjestelmää. Ainoastaan perustuslakituomioistuimen (*Cour d'Arbitrage / Arbitragehof*) antamat tuomiot ovat yleisesti sitovia. Muut ylimmät tuomioistuimet ovat korkein hallinto-oikeus (*Conseil d'État / Raad van State*) ja kassaatiotuomioistuimien (*Cour de cassation / Hof van Cassatie*, ylin muuta kuin hallinto-oikeutta käsittelevä tuomioistuimien).

Oikeuslähteisiin kuuluu myös **kansainvälinen oikeus**, johon kuuluvat muun muassa Euroopan unionin perussopimukset, unionin asetukset ja direktiivit sekä Euroopan ihmisoikeussopimus. Lisäksi kansainvälisissä järjestöissä, kuten YK:ssa ja Euroopan neuvostossa, on tehty lukuisia yleissopimuksia (monenväliset yleissopimukset), ja Belgia on tehnyt yleissopimuksia myös muiden valtioiden kanssa (kahdenväliset yleissopimukset). Tämän oikeuslähteen merkitys on kasvanut viime vuosikymmenten aikana ja kasvaa edelleen. Näiden välineiden sisältämät säännöt vaikuttavat suoraan päivittäiseen elämäämme.

Internet-sivustoilta **Législation belge** (ranskaksi) tai **Belgische Wetgeving** (hollanniksi) on pääsy **konsolidoitua Belgian lainsäädäntöä** koskevaan tietokantaan. Tietokannasta voi hakea kaikkia Belgian virallisissa lehdessä (*Moniteur belge / Belgische Staatsblad*) **vuodesta 1830 alkaen** julkaistuja, edelleen voimassa olevia normatiivisia tekstejä hakukoneen ja hakemiston avulla. Tietokanta ei kuitenkaan sisällä vielä kaikkia **ennen vuotta 1994** julkaistuja hallinto- ja veroviranomaisten normatiivisia tekstejä.

2. Mikä on yleisten oikeusperiaatteiden, tavan ja oikeuskäytännön oikeudellinen asema?

Ks. **kysymys 1**.

3. Millainen mahdollinen hierarkia vallitsee eri välineiden välillä?

Belgiassa asuvia henkilöitä koskevat eritasoisten lakien säännökset. Heihin sovelletaan paitsi Belgian liittovaltion viranomaisten, myös osavaltiotason yksiköiden, provinssien ja kuntien, antamia sääntöjä (1). Belgia kuuluu myös jäsenenä lukuisiin kansainvälisiin tai ylikansallisiin järjestöihin kuten Yhdistyneet kansakunnat, Euroopan unioni, Euroopan neuvosto ja NATO. Näiden järjestöjen antamia sääntöjä sovelletaan myös Belgian viranomaisiin ja väestöön. Kaikilla lakia säätävillä viranomaisilla ei ole tarkasti viitotettuja toimivallan rajoja eikä kaikilla sääntöluokilla ole samaa asemaa, joten ristiriitoja voi syntyä. Tämän vuoksi on olemassa normihierarkia eli periaate, jonka mukaan alemmpitasoinen normi ei voi koskaan olla ristiriidassa ylempitasoisen normin kanssa. Belgian kansallisessa lainsäädännössä **perustuslaki** on normihierarkiassa ylimpänä. Siinä säädetään vallanjoosta ja vallankäytöstä. Perustuslaissa vahvistetaan muun muassa Belgian yhteiskunnan perusarvot ja kansalaisten perusoikeudet. Kassaatiotuomioistuimien on todennut 27. toukokuuta 1971 antamassaan tuomiossa, että kaikki kansainväliset ja ylikansalliset säädökset ovat normihierarkiassa korkeammalla kuin mikään kansallinen säädös, ja näin ollen ne ovat korkeammalla kuin perustuslaki. Jos esimerkiksi jokin EU:n asetus olisi ristiriidassa perustuslain kanssa, noudatettaisiin EU:n asetusta.

Perustuslain jälkeen normihierarkiassa seuraavina ovat:

erityislait (erityisellä enemmistöllä hyväksytyt lait, joissa säädetään toimivallanjoosta ja vahvistetaan julkisten laitosten toimintaa koskevia erityisiä sääntöjä) lait, asetukset (*décret / decret*) ja määräykset (*ordonnance / ordonnantie*)

kuninkaan asetukset (*arrêté royal / koninklijk besluit*) ja hallituksen asetukset (*arrêté de gouvernement / besluit van de regering*), joilla pannaan täytäntöön lakeja tai asetuksia, ja

ministerien asetukset (*arrêté ministériel / ministerieel besluit*).

4. Millä tavalla ylikansallisessa ja kansainvälisessä lainsäädännössä olevat oikeussäännöt saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä?

Euroopan unionin asetuksia sovelletaan suoraan, joten niitä ei tarvitse erikseen panna täytäntöön Belgian lainsäädännössä. Kansainvälisten sopimusten hyväksymiseksi ja ratifioimiseksi tarvitaan kuitenkin kansallista lainsäädäntöä. Tietyillä aloilla kaikkien Belgian eritasoisten parlamenttien on hyväksyttävä ja ratifioitava sopimukset, mikä voi johtaa vaivalloisiin ja aikaavieviin menettelyihin. Kansalliset lainsäädäntöelimet ovat myös mukana panemassa täytäntöön Euroopan unionin direktiivejä, koska niitä varten tarvitaan aina kansallista lainsäädäntöä.

5. Mitkä eri viranomaiset voivat antaa oikeussäädöksiä?

Belgian liittovaltion perustuslaissa on toteutettu ns. **vallan kolmijako**: lainsäädäntövalta, toimeenpanovalta ja tuomiovalta on erotettu toisistaan.

Lainsäädäntövallan käyttäjä laatii lait, toimeenpanovallan käyttäjä panee ne täytäntöön ja tuomiovallan käyttäjä ratkaisee lakien soveltamisesta aiheutuvat kiistat.

Liittovaltion lainsäädäntövalta

Aloite liittovaltion laiksi voi tulla yhdeltä tai useammalta edustajainhuoneen tai senaatin jäseneltä taikka kuninkaalta (käytännössä tämä tarkoittaa ministereitä tai valtioshteereitä). Nämä ovat Belgian lakia säätävän elimen kolme osatekijää.

Lait perustuvat joko senaatin tai edustajainhuoneen jäsenen ehdotukseen (*proposition de loi / wetsvoorstel*) tai kuninkaan esitykseen (*projet de loi / wetsontwerp*), jotka toimivaltainen ministeri laatii kuninkaan toimeksiannosta. Lakiesitykset ja lakiehdotukset ovat samanarvoisia.

Liittovaltion lainsäädännön täytäntöönpanosäädökset valmisteele toimeenpaneva viranomainen kuninkaan valvonnassa. Toimivaltaa voidaan siirtää ministereille, ja tästä johtuu jako kuninkaan ja ministerin asetuksiin.

Yhteisöt, alueet, läänit ja kunnat

Belgia on yhteisöistä ja alueista muodostuva **liittovaltio**. Yhteisöt ja alueet voivat puolestaan luoda oikeutta toimivaltuksiensa rajoissa. Niiden toimivaltuudet vahvistetaan perustuslaissa ja tietyissä erityislaeissa.

Yhteisöt ovat toimivaltaisia muun muassa kulttuurin ja opetuksen alalla, alueet puolestaan talouspolitiikan ja ympäristönsuojelun alalla. Toimivaltuuksien käyttämistä varten kullakin yhteisöllä ja alueella on oma parlamentti. **Yhteisöt ja alueet voivat säätää lakeja**, joita kutsutaan **asetuksiksi** (*décret / decret*) tai Brysselin pääkaupunkialueella määräyksiksi (*ordonnance / ordonnantie*). Niiden hallitukset osallistuvat parlamentin jäsenten rinnalla lainsäädäntövallan käyttämiseen yhteisö- tai aluetasolla (lainsäädäntöaloite). Lisäksi hallitusten tehtävänä on valvoa hyväksytyjen asetusten ja määräysten täytäntöönpanoa. Belgia on jaettu myös lääneihin (*province / provincie*) ja kuntiin. Lääneissä ja kunnissa läänin- ja kunnanvaltuustot hyväksyvät **asetuksia ja määräyksiä** toimivaltaansa kuuluvilla aloilla, joita ovat esimerkiksi yleinen turvallisuus, jätehuolto, kulttuuri sekä läänien ja kuntien järjestämä opetus. Lääninhallitus ja kunnanhallitus panevat täytäntöön näitä eri asetuksia (sekä toimivaltansa rajoissa myös ylemmän tason lainsäädäntöä).

Näillä tasoilla käytetään siis kolmesta vallasta kahta: lainsäädäntövaltaa käyttävät yhteisöjen ja alueiden parlamentit, lääninvaltuusto ja kunnanvaltuusto, ja toimeenpanovaltaa käyttävät yhteisöjen ja alueiden hallitukset, lääninhallitus ja kunnanhallitus. Tuomiovalta ei ole mukana tässä jaottelussa, vaan tuomioistuinjärjestelmä kuuluu liittovaltion yksinomaiseen toimivaltaan.

6. Missä menettelyssä säädökset annetaan?

Ks. [kysymys 5](#).

Liittovaltion tasolla korkein hallinto-oikeus saattaa tutkia **lakiesitykset tai lakiehdotukset**. Tämän jälkeen edustajainhuone – ja tarvittaessa myös senaatti – äänestävät niistä. Sitten lait toimitetaan **kuninkaalle**, joka **hyväksyy ja vahvistaa** ne, kun ministeri on ensin **varmentanut** ne allekirjoituksellaan.

7. Miten kansalliset säädökset tulevat voimaan?

Liittovaltion laki tulee voimaan, kun kuningas on sen hyväksynyt ja saattanut voimaan. Se tulee periaatteessa voimaan kymmenen päivän kuluttua siitä, kun se on julkaistu Belgian virallisessa lehdessä (*Moniteur belge / Belgische Staatsblad*), ellei laissa itsessään toisin säädetä(2).

Osavaltiotason säädökset, joita ovat asetukset ja määräykset, saatetaan voimaan ja julkaistaan osavaltiotason hallitusten toimesta. Ne tulevat voimaan kymmenen päivän kuluttua siitä, kun ne on julkaistu Belgian virallisessa lehdessä (*Moniteur belge / Belgische Staatsblad*), ellei toisin säädetä.

8. Miten voidaan ratkaista jäsenvaltion omien oikeussäännösten mahdolliset ristiriidat?

Jos asianmukaisessa järjestyksessä annetut säädökset ovat keskenään ristiriitaisia, on käytettävä ristiriitojen ratkaisuun tarkoitettuja menettelyjä.

Normihierarkian ansiosta suurin osa ristiriidoista voidaan välttää, mutta jos ristiriitoja kuitenkin ilmenee, ne on ratkaistava.

Perustuslain 142 §:ssä säädetään, että vain perustuslakituomioistuimella on toimivalta tutkia lainsäädännön yhteensopivuutta valtion, kieliyhteisöjen ja hallintoalueiden toimivaltaa koskevien sääntöjen kanssa. Nämä säännöt sisältyvät perustuslakiin ja Belgian liittovaltion instituutioita uudistavaan lainsäädäntöön.

Perustuslakituomioistuin on toimivaltainen myös silloin kun lainsäädännössä väitetään riktun perustuslain II osastossa (8–32 §) suojattuja perusoikeuksia ja -vapauksia. Tällöin on kyse erityisesti yhdenvertaisuusperiaatteesta (10 §) ja syrjintäkiellosta (11 §). Perustuslakituomioistuin voi myös tarkastella, onko lainsäädäntö yhdenmukainen perustuslain 170 §:n (verotuksen laillisuusperiaate), 172 §:n (verotuksen yhdenvertainen soveltaminen) ja 191 §:n (ulkomaiden kansalaisten suojelu) kanssa.

Ks. myös [liittovaltion oikeusjärjestelmän](#) internet-sivusto ja perustuslakituomioistuimesta 6 päivänä tammikuuta 1989 annettu erityislaki otsikko *Législation consolidée / Geconsolideerde wetgeving* alla.

Korkein hallinto-oikeus(3), joka toimii perustuslain 160 §:n nojalla, käsittelee kaikki täytäntöönpanosäädösten (päätökset ja asetukset) ja lain säännösten väliset ristiriidat. Lisäksi eturistiriitoja tutkii parlamentaarinen valvontakomitea (*Commission parlementaire de concertation / Parlementair Overlegcomité*).

(1) Ks. [Belgian liittovaltion oikeusjärjestelmä \(https://justitie.belgium.be\)](https://justitie.belgium.be), otsikko *Législation consolidée / Geconsolideerde wetgeving*, vuoden 1994 perustuslaki ja institutionaalisista uudistuksista 8 päivänä elokuuta 1980 annettu erityislaki sekä [Belgian liittovaltion oikeusportaali](#), otsikko *La Belgique / Over België*.

Hollannin kieliyhteisö ja Flanderin neuvosto (*Vlaamse Raad tai Vlaams Parlement*)

Ranskan kieliyhteisö ja sen neuvosto (*Conseil de la Communauté française*)

Saksan kieliyhteisö ja sen neuvosto (*Rat der Deutschsprachigen Gemeinschaft*)

Flanderin hallintoalue, jonka parlamentti on sama kuin edellä mainittu Flanderin neuvosto

Vallonian hallintoalue ja sen neuvosto (*Parlement wallon*)

Brysselin pääkaupunkialueen hallintoalue ja sen neuvosto (toimivalta jaettu tiettyjen asioiden käsittelyä varten hollannin- ja ranskankielisiin komiteoihin)

Kieliyhteisöillä on toimivalta seuraavilla aloilla:

1. kulttuuri

2. koulutus, lukuun ottamatta [...]

3. kieliyhteisöjen välinen ja kansainvälinen yhteistyö, joka sisältää toimivallan tehdä sopimuksia 1 ja 2 kohdissa tarkoitetuilla aloilla.

Hollannin- ja ranskankielisten kieliyhteisöjen neuvostot antavat omilla alueillaan asetuksia, jotka koskevat yksityishenkilöitä ja näiden suhteita hallintoon sekä kieliyhteisöjen välistä ja kansainvälistä yhteistyötä näissä kysymyksissä; niillä on toimivalta tehdä sopimuksia. Saksan kieliyhteisön neuvostolla on samanlainen toimivalta.

Hallintoalueiden neuvostojen toimivaltuudet koskevat maankäytön suunnittelua, muistomerkkejä, maaseutua, taloutta, maataloutta jne.

(2) Ks. [Belgian liittovaltion oikeusjärjestelmä](#), otsikko *Législation consolidée / Geconsolideerde wetgeving* ja 31 päivänä toukokuuta 1961 annettu laki kielten käytöstä lainsäädännössä, lakien ja asetusten laadinnassa, julkaisemisessa ja voimaansaattamisessa.

(3) Ks. [Belgian liittovaltion oikeusjärjestelmä](#), otsikko *Législation consolidée / Geconsolideerde wetgeving*, 12 päivänä tammikuuta 1973 annetut konsolidoidut lait korkeimmasta hallinto-oikeudesta.

Oikeusjärjestys - Yleistä | Belgia - Yleistä

Päivitetty viimeksi: 19/02/2021

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvalliot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvalliot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetystä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.